

Ἐνᾶ Ἐπίγραμμα τοῦ Ἰωάννη Μαυρόποδα:

«εἶπερ τινός βούλοιο τῶν ἀλλοτρίων

τῆς σῆς ἀπειλῆς ἐξελέσθαι, Χριστέ μου,

Πλάτωνα καί Πλούταρχον ἐξέλοιό μοι,

ἄμφω γάρ εἶσι καί λόγον καί τόν τρόπον

τοῖς σοῖς νόμοις ἔγγιστα προσπεφυκότες,

εἰ δ' ἠγνόησαν ὡς Θεός εἶ τῶν ὄλων,

ένταῦθα τῆς σῆς χρηστότητος δεῖ μόνον

δι' ἣν ἅπαντας δωρεάν σῶζειν θέλεις».

Μετάφραση: «Ἄν θέλεις γιά κάποιους ἀπό τοὺς ἀλλοθρήσκους νά κάνεις μιά ἐξαιρέση ἀπό τὴν ἀπειλή σου, Χριστέ μου, νά μοῦ ἐξαιρέσεις τὸν Πλάτωνα καί τὸν Πλούταρχο, γιὰτί καί οἱ δύο ἦταν καί στήν θεωρία καί στὸν τρόπο ζωῆς στοὺς νόμους σου ἀπ' ὄλους πιό πιστοὶ καί ἂν ἀγνοοῦσαν ὅτι Ἐσύ εἶσαι ὁ Θεός τῶν πάντων, τότε χρειάζονται μόνο τὴν καλωσύνη σου πού σέ κάνει νά χαρίζεις σέ ὄλους τὴ σωτηρία».

Ὁ Ἰωάννης Μαυρόπουλος (11^{ος} αἰ.) Μητροπολίτης Ευχαΐτων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κοντά στόν Ἄλυ ποταμό, εἶναι ἀπό τοὺς διαπρεπεστέρους ποιητές τοῦ Βυζαντίου καί ἀπό τοὺς κυριώτερους ἐκπροσώπους τοῦ ἱεροῦ ἐπιγράμματος. Ἄριστος ἐκκλησιαστικός ρήτορας καί λαογράφος. Ἀνθρωπιστής πού συνέβαλε στήν ἀναδιοργάνωση τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὅπου υπῆρέτησε καί ὁ ἴδιος ὡς Καθηγητής τῆς Φιλοσοφίας. Υπῆρξε δάσκαλος σπουδαιῶν ἀνδρῶν τοῦ αἰῶνά του, ὅπως ὁ Ξιφιλίνος καί ὁ Μιχαήλ Ψελλός, ὁ ὁποῖος τόν ἐπαινεῖ ὡς

«λογιώτατον πάντων ἀνδρῶν, ἄριστον τῶν φιλοσοφεῖν ἐσπουδακότων... τό ἦθος σεμνόν ὁμοῦ καί Σωκρατικόν καί οὔτε κοινόν ἄγαν οὔτε μόνως εἰρωνικόν, ἀλλ' ἀμφοτέρωθεν κεκραμένον καί τήν ἀρμονίαν τῆς ψυχῆς δικαιώτατον».

Συνετέλεσε στήν κωδικοποίηση τῶν λειτουργικῶν Βιβλίων, διορθώνοντας τά Μηναῖα. Συνέθεσε πολυάριθμους Κανόνες, 70 στήν Θεοτόκο, 25 στόν Χριστό, 11 στόν Πρόδρομο, 8 στόν Ἰωσήφ τόν ὑμνογράφο, ἀκολουθία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καί στιχηρά ἰδιόμελα. Τά ἐπιγράμματά του, θύραθεν καί ἱερά, γιά τά ὁποῖα κατέχει ἰδιαίτερη θέση στήν ἱστορία τῆς βυζαντινῆς λογοτεχνίας, ἀπτονται πολλῶν ἐπικαίρων θεμάτων. Ὁ ἴδιος εἶχε συνειδηση τῆς ποιητικῆς του τέχνης καί παρεσκεύασε μόνος τήν ἐκδοση μέρους τῶν ποιήσεων του ἐν εἶδει Ἀνθολογίας. Εἶχε ἐνεργό ἀνάμειξη στά πολιτικά καί προσπάθησε νά ἐπηρεάσει τόν αὐτοκράτορα Κωνσταντῖνο Θ". Ἐγράψε, ἀκόμη, βίους ἀγίων, ἐπιστολές καί ἓνα ἔμμετρο ἔτυμολογικό λεξικό. Ἀσχολήθηκε καί μέ τίς φυσικές ἐπιστήμες καί τά μαθηματικά. Ἡ Ἐκκλησία τόν τιμᾷ στίς 5 Ὀκτωβρίου, μολοντί δέν ὑπάρχει σέ Συναξαριστές. Ὑπάρχει μόνο στόν Παλατινὸ Κώδικα ὑπ' ἀρ. 138, φ. 2146 ὅπου εὐρίσκεται καί ἡ Ἀκολουθία του, πού συντάχθηκε ἀπό τόν ἀνεψιό του Θεόδωρο τόν Κοιτωνίτη καί βασιλικό νοτάριο.

Τὸ Ἐπίγραμμα γιά τόν Πλάτωνα καί τόν Πλούταρχο ἔχει ἐκδοθεῖ μέ ἀριθμό 43 στό P. De Lagarde, Iohannis Euchaitorum Metropolitae, quae in codice Vaticano Graeco 676 Supersunt. Gottingen 1882, σελ. 24. Ὁ Krumbacher τὸ χαρακτηρίζει «ἐπίγραμμα εἰς τόν Πλάτωνα καί Πλούταρχον ἐξαιρετόν διὰ τήν εὐγενῆ ἀνεξιθρησκείαν». Σ' αὐτό ὁ Μαυρόπουλος παρακαλεῖ τόν Χριστό νά παράσχει τήν Χάρη Του στόν Πλάτωνα καί τόν Πλούταρχο, ἐπειδὴ αὐτοὶ ὡς ἔθνικοι, εἶχαν πλησιάσει περισσότερο τῇ χριστιανικῇ ἠθικῇ. Ἀποτελεῖται ἀπὸ 8 στίχους σέ βυζαντινὸ δωδεκασύλλαβο. Ὁ πρῶτος, τρίτος καί πέμπτος στίχος ἔχουν ἐφθημιμερῆ τομῆ – παύση (Π7), ἐνῶ οἱ λοιποὶ πενθημιμερῆ (Π5). Κανονικὴ εἶναι παροξύτονη ἀπόλιξη τῶν στίχων καί μάλιστα μέ βραχεία τήν τονιζομένη παραλήγουσα. Τὸ Ἐπίγραμμα διατρέχεται ἀπὸ μία ἐπικεικῆ θεωρία γιά τόν ἀρχαῖο κόσμον καί τὰ ἀρχαῖα κείμενα. Ὁ Μαυρόπουλος, πιστός στά διδάγματα τῆς Ἐκκλησίας, κάνει μιὰ νέα σύνθεση μέσα στό πνεῦμα τοῦ αἰῶνα πού σιγοῦν τὰ πάθη. Στούς νάρθηκες τῶν Μονῶν, ὅπως ἐκείνης τῶν Φιλανθρωπινῶν στά Ἰωάννινα, ἀπεικονίζουσι τοὺς ἀρχαίους σοφοὺς. Εἶναι «ἀλλότριον», δηλαδή μέτοχοι τῆς θύραθεν παιδείας. Κυριώτεροι ἠθικολόγοι οἱ σοφοὶ πού ἀναφέρονται στό Ἐπίγραμμα. Εἶναι «προσπεφυκότες», ἀπ' τῆ φύση τους πολὺ κοντὰ στό νόμον τοῦ Χριστοῦ, «ἐγγίστα», ὄχι ἀκριβῆ, γιὰτί δέν ἐφθασαν στή χριστιανικὴ ἀλήθεια καί ἀγάπη. Στά κείμενά τους ἡ Ἐκκλησία διέκρινε σπέρματα τοῦ λόγου τοῦ Χριστοῦ, «σπερματικός λόγος», γι' αὐτό καί τοὺς χαρακτηρίζει ὡς πρό Χριστοῦ Χριστιανούς. Τὸ Ἐπίγραμμα αὐτό δεικνύει τόν τρόπο μέ τόν ὁποῖο ὁ Χριστιανικὸς κόσμος ἐξετίμησε τὸ ἦθος τῶν ἀρχαίων συγγραφέων.*

Βιβλιογραφία

Κ. Krumbacher: Ἱστορία Βυζ. Λογοτεχνίας

Η. Hunger: Βυζ. Λογοτεχνία.

Ἀθ. Κομίνη: Τό Βυζ. Ἱερόν Ἐπίγραμμα